

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ У ВИРІШЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ СВІТУ

Нестерчук Аліна Ігорівна*, аспірант
Поліський національний університет

*ORCID 0000-0002-4987-1814

© Нестерчук А.І., 2022

*Стаття отримана редакцією 01.12.2022 р.
The article was received by editorial board on 01.12.2022*

Вступ. Безперечно, що земельні ресурси є найважливішим об'єктом матеріального світу. За своєю унікальністю земля є стратегічно визначальним національним ресурсом, основою продовольчої безпеки будь-якої країни. Україна має потужний земельно-ресурсний потенціал, площа якого становить 60,3 млн. гектарів, або близько 6% території Європи. Сільськогосподарські угіддя становлять близько 19% загальноєвропейських, у тому числі рілля – близько 27%. Особливістю українських земельних масивів є площа чорноземів від 15,6 млн. до 17,4 млн. гектарів, або близько 8% світових та 25% європейських запасів [9].

Природно-географічне розташування України у центрі Європи з поєднанням працьовитості її населення дає можливість вирощування практично всіх сільськогосподарських культур (зернові, цукровий буряк, картопля, овочі, фрукти і ягоди, кормові культури і ін.) та виробництва всіх видів продукції тваринництва (молоко, м'ясо всіх видів, яйця, риба, мед і ін.). Обсяги виробництва сільськогосподарської продукції із року в рік зростають та перевищують потреби національної продовольчої безпеки, що дає можливість нарощувати експортний потенціал та вносити вклад у вирішення світової кризи забезпечення населення продуктами харчування.

Наразі у світі, земельні масиви є одним із дефіцитних ресурсів. Найбільшою мірою це стосується Японії, Нідерландів, Данії та інших країн, які в державному володінні мають невеликі земельні площі, а населення є численним. Особливо не однаково країни та окремі регіони забезпечені сільськогосподарськими угіддями. На Євразію припадає 59% світової ріллі, на Північну та Центральну Америку – 15%, на Африку – 15%, на Південну Америку – 8%, на Австралію – 3%. Більша частина (80%) світової ріллі розміщена в посушливій зоні. Найбільша частка пасовищ – у країнах Африки (24%) та Азії (18%) [9].

Україні, яка має потужний земельний потенціал і їй відводиться роль стратегічного світового виробника продуктів харчування. Виникає необхідність обґрунтування резервів нарощування можливостей щодо розширення площ сільськогосподарських масивів і інтенсифікації їх використання.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Вивченню дослідження з сучасного стану та потенційних можливостей земельних ресурсів України присвятили свої роботи вітчизняні та зарубіжні вчені, такі як Гулінчук Р.М. [1], Трофименко Н.В. [4], Сохнич А.Я., Грушевич Г.С. [3], Сидорук Б. [5], Седов А.О. [2] та інші.

Різні аспекти вирішення продовольчої безпеки вивчали: G. Rausser, D. Zilberman, A.Y. Prosekov, П. Саблук, О. Шпичак, О. Шкурупій, В.Є. Данкевич.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану та потенційних можливостей земельних ресурсів України у вирішенні продовольчої безпеки.

Основний матеріал і результати. Земельні ресурси у старішій географічній літературі визначають як поземелля, яка є частиною земельного фонду і може бути використаною у національному господарстві. У всій сукупності поземелля є природним ресурсом всієї поверхні суші та становить просторовий

базис розміщення населення, яке використовує даний ресурс для ведення діяльності у сільському та лісовому господарстві. Земельний фонд планети становить 13 400 млн га. Найбільша його частка (25%) припадає на Азію, найменша (6%) – на Австралію та Океанію. Найбільша частка пасовищ припадає на Африку (24%). Орні землі (11% земельного фонду) дають 88% продуктів харчування. Пасовища та луки, що займають 26% земельного фонду, дають ще 10% продуктів [9].

В Україні площа сільськогосподарських земель становить 41,3 млн. гектарів, або 70% площі усєї території країни, а ріллі – 32,7 млн. гектарів, або 78,4% усіх сільськогосподарських угідь. Крім того, складають: 0,6% – перелоги, 2,1% – багаторічні насадження, 5,8% – сіножаті і 13,1% – пасовища. Найбільше зосереджено сільськогосподарських угідь у Чернігівській, Вінницькій, Донецькій, Дніпропетровській областях, це більше 2000 тис. га, а у Житомирській – 1504 га [8].

Наявність різних категорій сільськогосподарських угідь полягає у продукуванні різних видів продукції рослинного і тваринного походження. Проте, найбільшу цінність має рілля, на якій вирощують зернові, технічні, овочеві і кормові культури. Частина продукції сільськогосподарських культур вже й без попередньої первинної обробки може використовуватися як продукт харчування або корми для тварин. За прикладом, овочі, зерно, зелена маса і інші.

Середньосвітовий показник забезпеченості сільськогосподарськими землями на особу становить – 0,23 га. В різних країнах цей показник суттєво відрізняється. В Австралії він становить 2,45 га на особу, Канаді – 1,48 га, Україні – 1,07 га. У Китаї, Бангладеш та Бельгії на кожного мешканця припадає 0,07 га, у Єгипті – 0,05 га, у Японії – 0,03 га [9].

В Україні, з розрахунку на одного жителя припадає 0,9 га сільськогосподарських угідь та 0,7 га ріллі. Такий показник є найвищим з поміж європейських країн, якщо у порівнянні на одного жителя Європи припадає 0,44 га сільськогосподарських угідь та 0,25 га ріллі. Україна за наявністю ріллі на 100 жителів, а це – 71 га, займає третє місце у світі, після Канади – 167,5 га та Австралії – 153 га.

У загальносвітовому рейтингу щодо землезабезпеченості Україна входить у ТОП–10 та займає 6 – те місце. Адже, 2,31% площ світових орних земель, або 43,37 млн га зосереджено у державі, що перевищує будь-яку європейську країну. Найбільш цінним типом ґрунтів в Україні є чорноземи, площа яких складає 17,4 млн. га та близько 8% всіх світових запасів.

Розораність сільськогосподарських угідь за регіонами України є досить значною та сягає зокрема у: Запорізькій області – 88,1%, Дніпропетровській – 82,8%, Львівській 58,9%, Житомирській – 51,5%.

Сільськогосподарські угіддя, як і площа ріллі в Україні, відповідно до форм власності – державної, приватної і комунальної мають відповідний розподіл. Найбільше зосереджено земельних масивів у недержавних сільськогосподарських підприємствах, включаючи фермерські господарства – 46,9%. та у громадян – 38,5%, які використовують землю для вирощування продуктів харчування. Щодо землекористування, то найбільшу частку складають сільськогосподарські підприємства у яких сконцентровано до 50 га – 19,7%, до 100 га – 9,7% та до 500 га – 16,6%. Тобто, 46% всіх сільськогосподарських підприємств мають великі земельні масиви. Зокрема, у Житомирській області функціонують значно менші підприємства за розмірами, а саме: до 10 га – 17,2%, до 20 га – 16,5%, до 50,0 – 19,6 та до 100 га – 12,4%. Така ситуація пояснюється тим, що найбільше використовується земля у власності окремих родин, невеликих фермерських господарств, кооперативів.

У структурі інтенсивного і раціонального використання земельних ресурсів України близько 56% складають землі, які орендовані у власників і 29% обробляються самими власниками, 8% , які орендують у держави та 7% земель не обробляються (рис. 1). Така ситуація свідчить на користь виявлення додаткових резервів щодо залучення земельних ресурсів, як головного потенціалу для виробництва продукції сільськогосподарського походження.

В Україні усього є 25,3 млн осіб, які зареєстровані як землевласники та землекористувачі, та 6,9 млн осіб, які є власниками земельних паїв. Найбільше земельних паїв передано у Вінницькій області – 437180 од., Полтавській – 237491 од, Київській – 305182 од. та Житомирській – 225047 од.

Незважаючи на цінність українських земельних ресурсів за останні роки близько 1,4 млн га розпайованих земельних ділянок не знаходяться в господарському обробітку та близько 1 млн. осіб, взагалі не обробляють і не здають земельні ділянки в оренду. У загальному підсумку майже 4,8 млн га, або 12% загальної площі сільськогосподарських угідь на сьогодні просто не використовуються. Як наслідок такої безгосподарності, землі мають певний рівень лісистого покриття, що потребує затрат на розліснення.

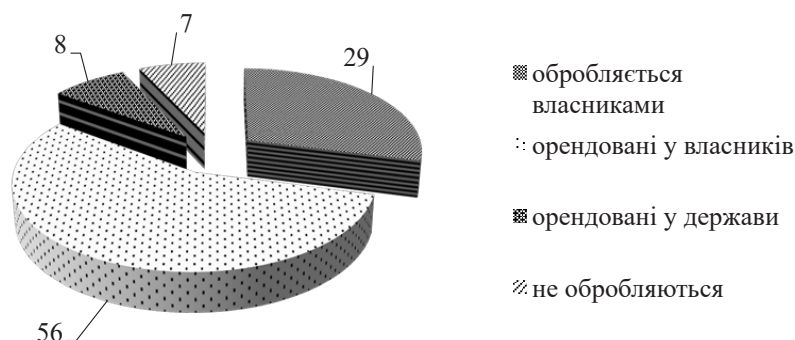

Рис. 1. Структура використання сільськогосподарських угідь, %

Джерело: побудовано автором за джерелом [6]

Головними причинами такого становища стали заборони у державі щодо вільного обігу земель сільськогосподарського призначення та високий рівень урбанізації населення вплинув на подрібнення земельних ділянок і зміни їх цільового призначення. Необхідно відмітити, що у дрібних власників земельних паїв, які залишилися проживати на сільських територіях єдиною можливістю є їх передача в оренду. За регіонами середня частка паю знаходиться в межах 1,1-8,8 га. Такою ситуацією користуються орендарі земельних ділянок, і визначають занижений розмір орендної плати за рік, який у середньому складає 1093 грн.

Концентрація великих обсягів земельних ресурсів у володінні окремих орендарів призводить не тільки до виснаження, але й до повного руйнування родючого шару ґрунту. Орендарі нехтують сівоzmінами, не дотримуються науково-обґрунтованих норм внесення мінеральних добрив, органічні добрива мають вкрай рідке застосування, що призводить до втрати потенціалу земельного ресурсу.

Крім того, на сьогодні складна ситуація склалася з використанням земель сільськогосподарського призначення державної власності, в якій перебуває 10,4 млн га. З усієї площі 3,2 млн га знаходиться у постійному користуванні державних підприємств, установ та організацій, 2,5 млн гектарів – у запасі (не надані у власність та користування), решта – в оренді.

Земельні масиви, які знаходяться у власності державних підприємств, за рахунок укладення договорів про спільний обробіток з орендарями, по-перше, використовуються нерационально та по-друге, вказують як на тіньовий оборот коштів щодо обробітку і виплати орендної плати. На сьогодні ще однією проблемою є те, що значна кількість землекористувачів не оформили право власності на земельні ділянки і рейдерами здійснюються захоплення таких земельних ділянок які ніби є у державній власності. Частина таких земель державної власності передано в оренду та укладено 27 тис. договорів. Орендна плата за використання земельних ділянок складає від 1% до 3% нормативної грошової оцінки земель, тобто середній розмір плати за 1 гектар становить лише 940 грн. Бюджет країни, через низький розмір орендної плати щороку недотримує більше 1 млрд грн. Тоді як у світі, головним чинником, який визначає ціну землі і капітальні витрати є її обмеженість. Орендна плата за землі сільськогосподарського призначення у світі є високою, зокрема у Німеччині, Нідерландах та Данії вона становить більше 200 євро за 1 гектар ріллі, у США – до 10 відсотків ринкової вартості, або 350–400 доларів США за 1 гектар; у Канаді на оплату оренди витрачається 40–45 відсотків врожаю, у Франції – до 1/3 врожаю [8].

Водночас, на виправлення ситуації в Україні у результаті проведених торгів на конкурентних засадах щодо оренди земельних часток-паїв за 2016 р. середній розмір орендної плати становив 9%, а за 2017 р. – 13% від нормативної грошової оцінки. В окремих випадках розмір орендної плати за результатами торгів доходив до 32%.

Ще однією проблемою щодо нерационального використання земельних ресурсів є те, що близько 50% договорів оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності укладено на строк до 49 років. У такому разі необхідним є обґрунтування дієвих механізмів здійснення контролю за якістю ґрунтів, які знаходяться в господарському використанні, та заходів щодо підвищення їх родючості, відновлення гумусу на більшій території земельних масивів. За останні роки у середньому по Україні вміст гумусу зменшився більш як на 0,20%, а його відновлення на 0,1% потребує у природних умовах щонайменше до 30 років. Крім того, до зниження родючості землі призводить недотримання польової сівоzmіни.

Перенасичення ріллі такими сільськогосподарськими культурами як соняшник і кукурудза більш як на 30% від загальної площі ріллі та повернення їх на попереднє поле не через 6-7 років, а за 3 роки, при-

зводить до ґрунтоперевтоми, підвищення рівня захворюваності культур та забур'яненості полів. Тому, наступною на сьогодні проблемою є ігнорування відповідальності за збереження цінності вітчизняних чорноземів орендарями, які заключили договори на довгостроковий період.

Загалом в Україні площі деградованих земель коливаються від 8 до 10-15 млн га. Понад 1,1 млн га підлягають консервації, 315,6 тис. га малопродуктивних земель, 143,4 тис. га потребують консервації та рекультивації. За останні десятиліття спостерігається зменшення гумусу в ґрунтах за зонами, а саме у: Лісостепу на – 22%, Степу на – 20% і Поліссі на – 19% [11].

Малопродуктивні землі представлені засоленими, кислими, перезволоженими, солонцюватими ґрунтами наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Малопродуктивні ґрунти України, тис. га

Типи ґрунтів	тис. га
Засолені	1060
Солонцювати	1633
Солоді в комплексах фронтів	1053
Омсолоділі	99
Вторинно засолені	94
Кислі	9136
Перезволожені	1569
Заболочені	964
Еродовані та ерозійно небезпечні	10 та 485
Кам'янисті	209

Джерело: побудовано автором за джерелом [11]

Водночас, в Україні є 15,6-17,4 млн га чорноземів, які зосереджені за регіонами та 422 тис. га органічних земель.

Таким чином, в Україні наразі існує ряд проблем з ефективності управління земельним потенціалом. Тоді, як в країнах Європи, які відрізняються за суспільними, політичними і економічними укладами сформувалися різні рівні централізації і децентралізації управління земельними масивами. До прикладу такі функції виконують у: Словаччині як представницькі органи відокремлених територіальних громад так і спеціалізовані установи, Польщі – Агентство сільськогосподарської нерухомості; Литві – Національна земельна служба, Латвії – Державна земельна служба, Данії – Департамент консолідації земель.

Порівняльна характеристика управління земельним потенціалом в Україні та Країн Європи і Європейського Союзу наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

Порівняльна характеристика управління земельним потенціалом в Україні та країн Європи і Європейського Союзу

Найменування показника	Україна	Країни Європи	Країни Європейського Союзу
Площа земель, млн гектарів	60,4	1015,6	437,4
Площа чорноземів, млн гектарів	28	84	18
Площа сільськогосподарських земель, млн гектарів	42,7	474,8	177,7
Площа орних земель, млн гектарів	32,5	277,8	115,7
Частка орендованих сільськогосподарських угідь, відсотків	97	62	53
Площа сільськогосподарських земель, сертифікованих як органічні, млн гектарів	0,3	11,6	5,3
Площа зрошуваних земель, млн гектарів	0,5	20,8	11,1
Ціна інвестицій, тис. доларів США за 1 гектар	1	4	5,5
Експорт зернових, млн. тонн	34,8	130	38,5
Площа сільськогосподарських земель на одного жителя, гектарів на одну особу	0,7	0,6	0,4
Ціна за 1 гектар земель сільськогосподарського призначення, тис. доларів США		3,7	7,2

Джерело: [8]

За результатами таблиці 2 можна стверджувати, що в кожній країні Європи та Європейського Союзу відбувається планомірне управління щодо раціональності використання земельних ресурсів.

Особливо це стосується обмежень, які пов'язані з розміром земельних ділянок, які надаються у приватне володіння або оренду. Як правило, такі обмеження встановлюються на муніципальному або регіональному рівні, зокрема: Угорщина – не більш як 300 гектарів (для фізичних та юридичних осіб); Румунія – не більш як 200 гектарів (для фізичних та юридичних осіб); Данія – не більш як 30 гектарів (для осіб, які мають фахову освіту та фермерський досвід). У країнах, що пізніше стали членами Європейського Союзу, як правило, вводяться обмеження щодо володіння сільськогосподарськими землями для іноземців (у тому числі для громадян держав – членів Європейського Союзу). Так, у Чехії та Словаччині діє обмеження щодо іноземних фізичних та юридичних осіб, які не можуть купувати сільськогосподарську землю, що спрямовано на запобігання спекуляції сільськогосподарськими землями у державах – членах Європейського Союзу [8].

Основними принципами політики Європейського Союзу щодо власності на землю, в тому числі сільськогосподарського призначення, є забезпечення права на вільний рух капіталу, відкриття та ведення приватного бізнесу та відсутність дискримінації. У більшості країн – членів Європейського Союзу відсутні юридичні обмеження щодо володіння сільськогосподарськими землями (будь-яка фізична чи юридична особа може законно придбати сільськогосподарську землю та володіти нею). Юридичні обмеження щодо володіння сільськогосподарськими землями передбачають обмеження кількості потенційних покупців і конкуренцію з боку ринку продажу сільськогосподарських земель.

Наразі в Україні у сфері реалізації державної земельної політики виокремилися основні пріоритети у сфері реалізації державної земельної політики (табл. 3).

Таблиця 3

Основні пріоритети у сфері реалізації державної земельної політики управління земельними ресурсами в Україні

Завдання	Заходи	Результати
1. Раціональне використання та охорона державних земель	Визначення на законодавчому рівні форм користування і прав на землю, обмежень і зобов'язань, які мають реєструватися. Забезпечення прозорості діяльності системи управління земельними ресурсами, надійного, вільного, з низькими витратами доступу до земельної інформації всіх суб'єктів ринку;	Якість державної земельної політики визначається з урахуванням критеріїв (вимог) належного державного управління земельними ресурсами, що містяться в рекомендаціях Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (ФАО).
2. Забезпечення продовольчої безпеки країни та нарощування експортного потенціалу	Проведення постійного моніторингу, оцінки та здійснення контролю за ефективністю, цілісністю і прозорістю системи управління земельними ресурсами з урахуванням показників, що відображають, зокрема, витрати коштів і часу на виконання кожної операції із землею, а також ступінь задоволення потреб.	
3. Створення екологічно безпечних умов для здійснення господарської діяльності та проживання громадян	Комерційного використання системи управління земельними ресурсами відповідно до системи нормативно-правового регулювання та адміністративного управління, а також орієнтації системи управління земельними ресурсами на задоволення попиту споживачів.	

Джерело: власні дослідження

Наведені у таблиці 3 завдання та заходи у сфері реалізації державної земельної політики в Україні дозволять відповідати європейським і світовим критеріям управління земельними ресурсами.

Висновки. Головними завданнями нарощування земельного потенціалу в Україні у контексті вирішення продовольчої безпеки наразі є: впровадження засад стратегічного управління у сфері використання та охорони земель ресурсів, які знаходяться у приватній та державній власності, а також це стосується орендованих земельних масивів; забезпечення раціонального використання земель, зокрема з урахуванням довгострокових регіональних програм і планів розвитку територіальних громад, підвищення рівня прозорості та публічності під час формування та реалізації державної земельної політики і рівня обізнаності населення, землевласників і землекористувачів щодо проблем деградації земель та сталого землекористування; запобігання процесам деградації ґрунтового покриву, підвищення рівня родючості ґрунтів; проведення рекультивативних робіт на порушених землях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гулінчук Р.М. Ефективність використання потенціалу земель сільськогосподарського призначення в Київській області. *Ефективна економіка*. 2015. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4337>
2. Седов А.О. Земельно-ресурсний потенціал як основа ефективного сільськогосподарського підприємства. *Інноваційна економіка*. 2012. № 11(37). С. 154–160.
3. Сохнич А.Я., Грушкевич Г.С. Особливості використання земельних ресурсів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2015. Вип. 13. С. 162–165. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_13_38.
4. Трофименко Н.В. Стан та ефективність використання сільськогосподарських земель землевласниками та землекористувачами. *Вісник Житомирського національного агроекологічного університету*. 2015. № 2(51). Т. 2. С. 12–20.
5. Сидорук Б. Оцінювання збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу в аграрній галузі: основні етапи і система показників. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2017. № 4. С. 59–67.
6. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру Держгеокадастр 2020. URL: <https://land.gov.ua/2020/>
7. Постанова від 7 червня 2017 р. «Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними». № 413. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2017-%D0%BF#Text>
8. «Стратегія удосконалення механізму управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними». № 414. URL: <https://land.gov.ua/wp-content/uploads/2017/06/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F.doc>
9. Земельні ресурси. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Земельні_ресурси
10. Прокопенко О.М. Сільське господарство України за 2020 рік : статистичний збірник. Київ : Державна служба статистики України, 2019. 235 с.
11. «15 млн га ґрунтів в Україні деградовані, – професор НААН». URL: <https://agropolit.com/news/6029-15-mln-ga-gruntiv-v-ukrayini-degradovani--profesor-naan>
12. Панасенко В.М. Досвід Німеччини в землекористуванні. Державна установа «Інститут охорони ґрунтів України». URL: <http://www.iogu.gov.ua/publikaciji/statti/dosvid-nimechchynu-v-zemlekorystuvanni/>
13. Георгій Ерман. Закон про землю: як працює ринок у Франції і чи варто Україні переймати її досвід. *BBC Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-51157111>

REFERENCES:

1. Hulinchuk R.M. (2015). Efektyvnist vykorystannia potentsialu zemel silskohospodarskoho pryznachennia v Kyivskii oblasti [Effectiveness of using the potential of agricultural land in the Kyiv region]. *Efektivna ekonomika*, no. 8. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4337>
2. Siedov A.O. (2012). Zemelno-resursnyi potentsial yak osnova efektyvnoho silskohospodarskoho pidpriemstva [Land resource potential as the basis of an effective agricultural enterprise]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 11(37), pp. 154–160.
3. Sokhnych A.Ia., Hrushkevych H.S. (2015). Osoblyvosti vykorystannia zemelnykh resursiv [Features of the use of land resources]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriiia "Ekonomika i menezhment"*, no. 13, pp. 162–165. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_13_38
4. Trofymenko N.V. (2015). Stan ta efektyvnist vykorystannia silskohospodarskykh zemel zemlevlasnykamy ta zemlekorystuvachamy [State and efficiency of agricultural land use by landowners and land users]. *Visnyk Zhytomyrskoho natsionalnoho ahroekolohichnoho universytetu*, no. 2(51), t. 2, pp. 12–20.
5. Sydoruk B. (2017). Otsiniuvannia zbalansovanoho vykorystannia zemelno-resursnoho potentsialu v ahrarnii haluzi: osnovni etapy i systema pokaznykiv [Assessment of balanced use of land and resource potential in the agricultural sector: main stages and system of indicators]. *Visnyk Akademii pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu*, no. 4, pp. 59–67.
6. Derzhavna sluzhba Ukrainy z pytan heodezii, kartohrafii ta kadastru Derzhheokadastr 2020 [State Service of Ukraine for geodesy, cartography and cadaster State Geocadastre 2020]. Available at: <https://land.gov.ua/2020/>
7. Postanova vid 7 chervnia 2017 r. "Deiaki pytannia udoskonalennia upravlinnia v sferi vykorystannia ta okhorony zemel silskohospodarskoho pryznachennia derzhavnoi vlasnosti ta rozporiadzhennia nymy", no. 413 [Resolution dated June 7, 2017 "Some issues of improving management in the sphere of use and protection of state-owned agricultural lands and their disposal"]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2017-%D0%BF#Text>
8. "Stratehiia udoskonalennia mekhanizmu upravlinnia v sferi vykorystannia ta okhorony zemel silskohospodarskoho pryznachennia derzhavnoi vlasnosti ta rozporiadzhennia nymy", no. 414 ["Strategy for improving the management mechanism in the sphere of use and protection of state-owned agricultural lands and their disposal"]. Available at: <https://land.gov.ua/wp-content/uploads/2017/06/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F.doc>
9. Zemelni resursy [Land resources]. Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/Zemelni_resursy
10. Prokopenko O.M. (2019). Silske hospodarstvo Ukrainy za 2020 rik: statystychnyi zbirnyk [Agriculture of Ukraine for 2020: statistical collection]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 235 p.
11. "15 mln ha ґрунтів в Україні деградовані, – професор НААН" ["15 million hectares of soils in Ukraine are degraded, – a professor of the National Academy of Sciences"]. Available at: <https://agropolit.com/news/6029-15-mln-ga-gruntiv-v-ukrayini-degradovani--profesor-naan>

12. Panasenko V.M. Dosvid Nimechchyny v zemlekorystuvanni. Derzhavna ustanova "Instytut okhorony hruntiv Ukrainy" [Experience of Germany in land use. State institution "Institute of Soil Protection of Ukraine"]. Available at: <http://www.iogu.gov.ua/publikacii/statti/dosvid-nimechchyny-v-zemlekorystuvanni/>

13. Heorhii Erman Zakon pro zemliu: yak pratsiuie rynek u Frantsii i chy varto Ukraini pereimaty yii dosvid. *BBC Ukraina* [The law on land: how the market works in France and whether Ukraine should adopt its experience. *BBC Ukraine*]. Available at: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-51157111>

УДК 338.439.658

JEL Q14, Q15

Нестерчук Аліна Ігорівна, аспірант, Поліський національний університет. **Сучасний стан та потенційні можливості земельних ресурсів України у вирішенні продовольчої безпеки світу.**

У статті розглянуто сучасний стан та потенційні можливості земельних ресурсів. Виявлено що Україна має потужний земельний потенціал та вигідне географічне розташування. Проаналізовано особливості використання земельних ресурсів, стан та ефективність використання сільськогосподарських земель землевласниками та землекористувачами, структуру інтенсивного і раціонального використання земельних ресурсів України. Встановлено нераціональне користування земельними ресурсами землевласниками та перенасичення ріллі сільськогосподарськими культурами. Вивчено удосконалення механізму управління в сфері використання та охорони земель. Розглянуто досвід Німеччини в землекористуванні та Закон про землю: як працює ринок у Франції і чи варто Україні переймати. Проведено порівняльна характеристику управління земельним потенціалом в Україні та Країн Європи і Європейського Союзу.

Ключові слова: земельні ресурси, деградація ґрунтів, землекористування, землевласник, рілля, потенціал.

UDC 338.439.658

JEL Q14, Q15

Alina Nesterchuk, postgraduate, Polissia National University. **Current state and potential opportunities of Ukraine's land resources in solution of world food security.**

The article examines the current state and potential opportunities of land resources. It was found that Ukraine has a powerful land potential and a favorable geographical location. The peculiarities of the use of land resources, the state and efficiency of the use of agricultural land by landowners and land users are analyzed. Irrational use of land resources by landowners and oversaturation of arable land with agricultural crops have been established. The improvement of the management mechanism in the field of land use and protection was studied. The experience of Germany in land use and the Law on Land: how the market works in France and whether Ukraine should take over are considered. The natural and geographical location of Ukraine in the center of Europe, combined with the industriousness of its population, makes it possible to grow almost all agricultural crops (cereals, sugar beets, potatoes, vegetables, fruits and berries, fodder crops, etc.) and produce all types of livestock products (milk, m meat of all kinds, eggs, fish, honey, etc.). The volume of production of agricultural products grows year by year and exceeds the needs of national food security, which makes it possible to increase the export potential and contribute to the solution of the world crisis of providing the population with food products. Ukraine, which has a powerful land potential and is assigned the role of a strategic world food producer. There is a need to substantiate the reserves of capacity building in terms of expanding the area of agricultural massifs and intensifying their use. The purpose of the study is to analyze the current state and potential opportunities of Ukraine's land resources in addressing food security. The main tasks of building the land potential in Ukraine in the context of solving food security are currently: implementation of the principles of strategic management in the field of use and protection of land resources that are in private and state ownership, and this also applies to leased land massifs; ensuring rational use of land, in particular taking into account long-term regional programs and plans for the development of territorial communities, increasing the level of transparency and publicity during the formation and implementation of state land policy and the level of awareness of the population, landowners and land users regarding the problems of land degradation and sustainable land use; prevention of soil degradation processes, increasing the level of soil fertility; reclamation of disturbed lands.

Key words: land resources, soil degradation, land use, landowner, arable land, potential.